

Sotsiaalkaitseministri määruse „Kogukonna juhitud kohaliku arengu toetuse andmise tingimused ja kord“ seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Euroopa Sotsiaalfond+ (edaspidi ESF+) vahenditega rahastatakse maapiirkonnas tegutsevate kohalike tegevusrühmade juhitud kohaliku arengu ühisstrateegiate elluviimist. Toetusega rahastatakse ühisstrateegia tegevusi, mis aitavad kaasa:

- 1) pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele ning hoolduskoormuse leevendamisele;
- 2) inimväärikuse tagamisele, sealhulgas vaesuse vähendamisele ja sotsiaalse kaasatuse suurendamisele.

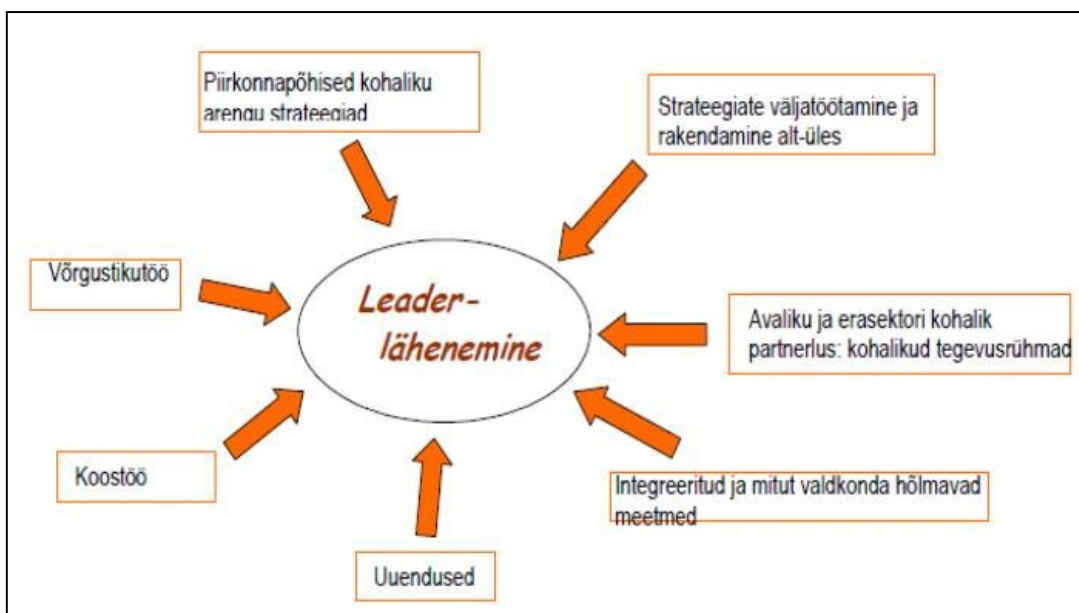
Peamine strateegia rahastaja on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (edaspidi EAFRD) nn LEADER-lähenemise kaudu. Strateegiat on võimalik koostada ka ühisstrateegiana, kui see hõlmab mitme fondi meetmeid.

LEADER-lähenemine sai Euroopa Komisjoni algatusena alguse 1991. aastal ja selle rakendamine on kohustuslik kõikide Euroopa Liidu riikide maapiirkondades. Eestisse jõudsid LEADER-lähenemise põhimõtted 2000ndate alguses (vt täpsemalt <https://www.maainfo.ee/index.php?page=66>). LEADER-lähenemise peamine eelis võrreldes riiklike lähenemisviisidega on otsustustasandi kohalikule inimesele lähemale toomine ning piirkondlike eripärade ja võimalustega parem arvestamine. Kohalikul algatusel on oluline roll inimeste sidumisel uute ideedega, innovatsiooni ja ettevõtlikkuse julgustamisel ning kohalike teenuste arendamisel.

LEADER-lähenemise põhimõtted on järgmised (vt joonis 1):

1. Piirkonnapõhine lähenemisviis – poliitika rakendamisel võetakse aluseks kohalik tasand, mis võimaldab piirkonna potentsiaali ära tunda ja teha kindlaks peamised kitsaskohad.
2. Altpoolt tulev algatus – kohalikud osalejad otsustavad strateegia väljatöötamise ja seavad kohaliku piirkonna prioriteetid.
3. Avaliku ja erasektori partnerlus – kohalikud tegevusrühmad liidavad avaliku ja erasektori ning määravad kindlaks kohaliku arengustrateegia ja rakendavad seda.
4. Uuendusmeelsuse soosimine – kohalikke tegevusrühmi julgustatakse toetama tegevusi, mis otsivad uuenduslikke lähenemisviise maapiirkondade arendamisel ja probleemide lahendamisel.
5. Integreeritud ja mitut valdkonda hõlmav lähenemisviis – soositakse strateegiaid, mis toetavad kohalikku arengut terviklikult ning seovad eri sektorid omavahel.
6. Võrgustikutöö soosimine – eesmärk on vahetada saavutusi, kogemusi ja oskusteavet probleemide lahendamisel nii kohalike tegevusrühmade vahel, riigi sees, riikide vahel kui ka üleeuroopalisel tasandil.
7. Koostöö edendamine – ühisprojektide korraldamine koos teises piirkonnas, liikmesriigis või kolmandas riigis asuva Leader-rühmaga või sarnast lähenemisviisi rakendava rühmaga.

Joonis 1. LEADER-lähenemise põhimõtted

Allikas: LEADER-lähenedamine: üldjuhend, 2006, Euroopa Komisjon. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat (<https://ec.europa.eu/enrd/sites/default/files/2B953E0A-9045-2198-8B09-ED2F3D2CCED3.pdf>)

Perioodil 2021–2027 saavad Eestis maapiirkonnas tegutsevad kohalikud tegevusrühmad otsustada, kas rakendavad lisaks EAFRD meetmetele ka ESF+ meetmeid. Strateegia koostatakse kõikide teemade kohta ühine ning seda hinnatakse ühiselt. Strateegia rakendamise ja juhtimise kulud kaetakse kogu ulatuses EAFRDst. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (edaspidi *ühissätete määrus*), lubatud juhtfondi lähenemisviisi ei kasutata. Käesoleva määrusega on reguleeritud ainult strateegiate elluviimine ESF+ist. Strateegiate koostamiseks esitas Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ametisse taotluse 26 kohalikku tegevusrühma (<https://www.pria.ee/toetused/leaderi-kohaliku-arengu-strateegia-2023-2027-ettevalmistamise-toetus>).

ÜSS2021_2027 § 4 lõikes 3 nimetatud meetmete nimekirja kohaselt on Sotsiaalministeerium rakendusasutuseks (edaspidi RA) ja Riigi Tugiteenuste Keskus rakendusüksuseks (edaspidi RÜ) ESF+ist rahastatavale 7. prioriteetse suuna meetmele 21.4.9.2 „Kogukonna juhitud kohalik areng – CLLD“¹ (edaspidi *meede*). Meetme eelarve on 7 142 857 eurot, millest 5 000 000 eurot on ESF+ vahendid ja millele lisandub riiklik kaasfinantseering 2 142 857 eurot (30%). Toetuse saajate omafinantseeringut ei lisandu.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Määruse ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakonna nõunik Vivia Aunapuu-Lents (tel 5967 6215, vivia.aunapuu-lents@sm.ee) ja hoolekande osakonna hoolekandeteenuste- ja toetuste poliitika juht Tarmo Kurves (tel 59190941, tarmo.kurves@sm.ee).

Juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (626 9128, piret.eelmets@sm.ee).

Määrus on keeleteoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteoimetaja Virge Tammaru (tel 626 9320; virge.tammaru@fin.ee).

¹ Inglise keeles Community Led Local Development.

1.3. Märkused

Määrus ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Sisu ja võrdlev analüüs

Määrus koosneb kümnest peatükist ja 30 paragrahvist. Peatükid jagunevad järgmiselt:

1. Üldsätted
2. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus, toetuse määr ja riigiabi
3. Nõuded taotlejale ja taotlusele
4. Toetuse taotlemine
5. Taotluste menetlemine
6. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine
7. Toetuse saaja, rakendusüksuse ja rakendusasutuse õigused ja kohustused
8. Aruannete esitamine
9. Toetuse maksmise tingimused
10. Finantskorrektsioonid ja vaided.

1. peatükis kirjeldatakse määruse reguleerimisala ja termineid ning toetuse andmise eesmärki ja tulemusi.

ESF+ vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027” (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 10 nimetatud partnerluslepet, ja mille on kinnitanud nii Vabariigi Valitsus kui Euroopa Komisjon. Rakenduskava viiakse ellu perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (ÜSS2021_2027) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel. Kohalikke tegevusrühmi toetatakse lähtuvalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057, millega luuakse ESF+ ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013, artiklist 14 „Sotsiaalse innovatsiooni meetmed“.

Paragrahvis 1 on sätestatud määruse reguleerimisala.

ESF+ erieesmärk k on laiem kui määrusega lubatud tegevused. Määrus reguleerib üksnes meeted 21.4.9.2, mille elluviimiseks muid rakendusviise ei planeerita. Seega on määruse alusel rahastatava avatud taotlusvooru eelarve kooskõlas meetme eelarvega. Meetmete nimekirjas on meetmel 21.4.9.2 kaks sekkumist: 1) pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning hoolduskoormuse leevendamine; 2) inimväärikuse tagamine, sh vaesuse vähendamine ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine. Määrus hõlmab mõlemat sekkumist.

Meede 21.4.9.2 kuulub TERE sotsiaalhoolekande programmi meetme „Iseseisvat toimetulekut toetavate kvaliteetsete hoolekandeteenuste, toetuste ja abi tagamine“ alla ning tegevuse „Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine“ alla.

Paragrahvis 2 on sätestatud määruses kasutatavad terminid.

Punktis 1 nimetatud kohaliku tegevusrühma strateegia all peetakse silmas ühissstrateegiat, mis on EAFRD ja ESF+ meetmete kohta ühine ja mida rakendatakse ühissätete määruse artikli 31 lõigete 1 ja 3 alusel. Nõuded strateegiale, sealhulgas ESF+ puudutavale, tulenevad maaeluministri 2. veebruari 2022. a määrusest nr 7 „[LEADERi kohaliku arengu strateegia 2023–2027 ettevalmistamise toetus](#)“ (edaspidi *määrus nr 7*). Regionaal- ja Põllumajandusministeerium teeb strateegia, sealhulgas ühissstrateegia heakskiitmise otsuse, kui strateegia esitanud tegevusrühm ja strateegia vastavad nõuetele ja strateegia hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele. Ka strateegiate muutmine käib Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kaudu.

Kogukonna juhitud kohaliku arengut viiakse ellu kohaliku arengu strateegia alusel, mille on välja töötanud kohaliku tegevusrühma kohta kehtestatud nõuetele vastav mittetulundusühing, kelle põhikirjaline eesmärk on arendada kohaliku elu.

Kohalik tegevusrühm vastab järgmistele nõuetele:

- 1) tähtajaliselt asutatud kohalik tegevusrühm ei ole asutatud lühemaks ajaks kui viis aastat arvates Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti poolt viimase kohaliku tegevusrühma toetuse osa maksmisest;
- 2) tema riikliku maksu võlg koos intressiga ei ületa 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ning maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas;
- 3) ta ei ole saanud ega taotle kohaliku tegevusrühma toetuse taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest või muud tagastamatut riigiabi;
- 4) ta on riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tasunud tagasimaksed ettenähtud summas;
- 5) tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti;
- 6) tal ei ole kehtivat karistust karistusseadustiku §-s 209¹, 294, 296, 298, 298¹ või 300¹ sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkond on kohaliku tegevusrühma liikmeks olevate selliste valdade (sh vallasisesed linnad) ja selliste linnade territoorium, mis asuvad maalises ja väikelinnalises asustuspiirkonnas.

Tegevuspiirkonna elanike arv on kohaliku tegevusrühma toetuse taotlemisel või tegevuspiirkonnaga seotud strateegia muutmisel vahemikus 10 000 kuni 150 000. Elanike arvu vahemikust on lubatud põhjendatud erinevus, mille aluseks on tegevuspiirkonna paiknemine saarel, kultuurilis-etniline eripära või väike asustustihedus.

Tegevuspiirkonna elanike arvu kindlaks tegemisel lähtutakse Statistikaameti avaldatud viimastest asjakohastest andmetest 1. jaanuari seisuga.

Tegevuspiirkond kattub kohaliku tegevusrühma liikmeks oleva kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumiga, välja arvatud juhul, kui kohaliku omavalitsuse üksus kuulub samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma. Sellisel juhul ei tohi tegevuspiirkond kattuda ei tervikuna ega osaliselt teise kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnaga.

Kohaliku tegevusrühma liikmeteks on vähemalt kaks kohaliku omavalitsuse üksust (v.a tegevuspiirkonna saarel paiknemise korral), vähemalt üks sama kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil tegutsev äriühing või füüsilisest isikust ettevõtja ja vähemalt üks mittetulundusühing või sihtasutus. Kohaliku omavalitsuse üksus võib põhjendatud juhul kuuluda samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma.

Kohaliku tegevusrühma liikmeteks on ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega vallad ja linnad, mille territooriumid kuuluvad samasse geograafilisse piirkonda.

Kohaliku tegevusrühma liikmed, kes vastavad justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisas 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)“ nimetatud samale viienda taseme koodile, loetakse ühte huvirühma kuuluvaks.

Kohaliku tegevusrühma põhikirjas on muu hulgas ette nähtud kohaliku tegevusrühma avatus uute liikmete vastuvõtmisele ja liikmete nimekirja avalikkus.

Kohaliku tegevusrühma liikmeks võib olla isik, kes vastab kohaliku tegevusrühma põhikirjas liikmele kehtestatud nõuetele.

Kui kohaliku tegevusrühma põhikirjas ei ole ette nähtud nõudeid kohaliku tegevusrühma liikmeks vastuvõtmise kohta, võetakse kohaliku tegevusrühma liikmeks kõik tema liikmeks vastuvõtmise avalduse esitanud isikud.

Kohalik tegevusrühm näeb põhikirjas ette need juhtumid, kui üldkoosolek või juhatus ei ole otsustusvõimeline, ja selle, millisel teisel organil on sel juhul otsuse tegemise õigus.

Kohaliku tegevusrühma strateegia rakenduskava, kohaliku tegevusrühma toetusega või projektitoetusega seotud otsuse võib vastu võtta kohaliku tegevusrühma üldkoosolek, juhatus või põhikirjas ettenähtud muu organ, kui määruses ei ole sätestatud, et asjakohase otsuse peab võtma vastu kohaliku tegevusrühma üldkoosolek.

Kui otsuse võtab vastu kohaliku tegevusrühma juhatus või muu organ, on selle liikmed esindatud nii, et kohaliku omavalitsuse üksuse esindajate ja riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute esindatus on alla 50 protsendi.

Otsuse vastuvõtmisel ei ole kohaliku tegevusrühma üldkoosolekul, juhatuses või muus organis ühegi huvirühma liikmete hääleõigus esindatud üle 49 protsendi.

Punktis 2 nimetatud kohalik tegevusrühm on mittetulundusühing (selline tegutsemisvorm tuleneb määrusest nr 7), kes on kinnitatud ühisstrateegia rakendaja.

Punktis 3 reguleeritakse minitaotlust ja selles kajastatud miniprojekti. Kohalik tegevusrühm seab minitaotlusele ja selle esitajale ise nõuded, mis märgitakse ka meetme lehel (lisa 2).

Paragrahv 3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja tulemus. Toetust antakse ühe või mõlema lõikes 1 sätestatud eesmärgi saavutamiseks.

Heaolu arengukava 2023–2030 (<https://www.sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030#heaolu-arengukava-20>) kohaselt suureneb rahvastiku vananemisega kaasneva hoolduskoormuse ja kõrval abi vajaduse kasvu arvesse võttes nõudlus toetavate teenuste ja kvaliteetsete hooldusvõimaluste järele. Seetõttu on arengukava üks eesmärk sotsiaalteenuste pakkumise ja korralduse arendamine, sealhulgas teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine. Seeläbi vähendatakse lähedastest hooldajate hoolduskoormust ning suurendatakse nende tööturul osalemise võimalusi. Eakate ning puudega ja psüühilise erivajadusega inimeste heaolu ja õiguste tagamiseks on võetud suund iseseisvat toimetulekut ja kogukonnas elamist toetavate teenuste eelisarendamisele ning hoolekandesüsteemi deinstitutionaliseerimisele. Heaolu arengukava eesmärk on Eesti, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide inimeste pikk ja kvaliteetne tööelu.

Koostatud strateegia peab olema sidus heaolu arengukava alaeesmärkidega:

- 1) vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, neile on tagatud võrdsed võimalused ning nad on majanduslikult hästi toimetulevad;
 - 2) Eesti sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu.
- Lisaks peab strateegia olema horisontaalselt sidus alaeesmärgiga 5 – Eestis on naistel ja meestel kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus ning vähemusrühmadele on tagatud võrdsed võimalused eneseteostuseks ja ühiskonnaelus osalemiseks.

Vanemaealistena käsitatakse inimesi vanuses 55+ ning erivajadusega inimene on inimene (praegusel juhul vanuses 16+), kellel on füüsiline või psüühiline kõrvalekalle, mille tõttu ta vajab kõrvalabi.

Lõikes 2 sätestatud meetmete nimekirja näitajad on ühtlasi ka rakenduskava näitajad. Väljundnäitajat „Toetatud kohalike tegevusrühmade strateegiate arv“ raporteeritakse vastavalt rakendusüksuselt esimese väljamakse saanud kohalike tegevusrühmade arvule. Väljundnäitajat raporteerib toetuse saaja aruannete esitamisel. Tulemusnäitajasse „Maaelanikkonna osakaal, kes on hõlmatud kohalike tegevusrühmade strateegiatega“ panustamist vaadatakse Statistikaameti andmete põhjal pärast taotluse esitamist ning ülevaade antakse üks aasta pärast projekti lõppu. Tulemusnäitajasse panustamist raporteerib rakendusasutus Statistikaameti andmete alusel.

Lõike 3 punktides 1–3 nimetatud „Eesti 2035“ kolmest mõõdikust, millega jälgitakse horisontaalsetesse põhimõttesse panustamist, tuleb kohalikul tegevusrühmal valida vähemalt üks, millesse strateegia panustab. Tegevusi, millega nendes mõõdikutesse panustati, tuleb kirjeldada ka lõpparuandes. Iga tegevusrühma projekt tervikuna (st mitte iga miniprojekt) peab oma tegevuste raames panustama vähemalt ühe horisontaalse põhimõtte (sooline võrdõiguslikkus, vähemusrühmade võrdsed võimalused, ligipääsetavus) edendamisse. Täpsemat infot nende näitajate kohta leiab Statistikaameti veebilehelt „Tõetamm“: <https://tamm.stat.ee/?valdkond=heaolu>.

Lõike 3 punktis 4 nimetatud „Eesti 2035“ mõõdiku „Püsiva suhtelise vaesuse määr“ puhul panustab mõõdik regionaalsete erinevuste vähendamisse. Seda tehakse seeläbi, et toetatakse maapiirkondi, kus püsiva suhtelise vaesuse määr on suurem. Seega panustatakse regionaalsete erinevuste vähendamisse meetme disaini kaudu, projektide tasandil sellest kohalikele tegevusrühmadele kohustusi ei teki.

Lõike 4 kohaselt peab iga projekt (mitte miniprojekt) kaasa aitama kliimaeesmärkide saavutamisele. Seda kirjeldatakse analoogselt „Eesti 2035“ mõõdikutega lõpparuandes.

Lähtuvalt rakenduskava „ei kahjusta oluliselt“ hindamise analüüsist on meede hinnatud põhimõttele vastavaks ning ei ole vajadust kehtestada täiendavaid leevendusmeetmeid.

Paragrahvist 4 tuleneb, et ÜSS2021_2027 § 4 lõikes 3 nimetatud meetmete nimekirja kohaselt on Sotsiaalministeerium rakendusasutuseks (edaspidi RA) ja Riigi Tugiteenuste Keskus rakendusüksuseks (edaspidi RÜ) ESF+ist rahastatavale 7. prioriteedi meetmele 21.4.9.2.

2. peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus, toetuse määr ja riigiabiga seonduv.

Paragrahv 5 sätestab toetatavad tegevused. Kohaliku tegevusrühma taotlus loetakse üheks projektiks, mitte paljudeks väikesteks projektideks, st iga kohaliku tegevusrühma jaoks on strateegia elluviimine selle määruse tähenduses üks projekt.

Lõikes 4 sätestatud piirang puudutab kõiki tegevusi, mitte ainult kohalike omavalitsuste tegevusi. Kohaliku omavalitsuse üksus on kohaliku sotsiaalhoolekande esmatasandi korraldaja. Esmatasandil korraldamine tähendab abivajaduse märkamist, hindamist ja vajadusele vastava sotsiaalteenuse korraldamist. Teise tasandi sotsiaalteenustena saab käsitada riigi korraldatavaid sotsiaalteenuseid nagu erihoolekanne, rehabilitatsioon, abivahendite võimaldamine. Sotsiaalhoolekande seaduse 2. peatükis on välja toodud kohaliku omavalitsuse korraldatavad kohustuslikud sotsiaalteenused ja 3. peatüki on reguleeritud riigi poolt korraldatavad sotsiaalteenused. Sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste ja muu abi andmist korraldab inimese rahvastikuregistrisse kantud elukoha järgne kohalik omavalitsus. Sotsiaalhoolekande seadusega on kehtestatud kohalike omavalitsuste poolt kohustuslikuna osutatavate sotsiaalteenuste loetelu ja abistamiskohustuse miinimumnõuded.

Vastavalt sotsiaalhoolekande seaduse §-le 14 kehtestab iga kohalik omavalitsus abi osutamise korra, mis peab sisaldama vähemalt: kirjeldust sotsiaalteenustest ja sotsiaaltoetustest, mida kohalik omavalitsus korraldab või osutab; kirjeldust sotsiaalteenuste ja -toetuste taotlemise ja otsustamise menetlemise protsessist. Kohalik omavalitsus võib korraldada sotsiaalteenuseid ja maksta täiendavaid sotsiaaltoetusi ka kohaliku omavalitsuse eelarvest kohaliku omavalitsuse enda kehtestatud tingimustel ja korras. Osutatav abi peab õigeaegselt ja paindlikult rahuldama inimese muutuvaid vajadusi, parandama elukvaliteeti ja tagama võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks. Sotsiaalhoolekande seaduse 3. peatükis reguleeritud riiklike sotsiaalteenuste puhul (erihoolekanne, rehabilitatsioon, abivahendite võimaldamine) on kohalikul omavalitsusel teenuste korraldamisel kanda oma kindel roll ja vastutus sihtrühmast lähtuvalt, kuigi teenust korraldab riik.

Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse § 9 sätestab terve rea Eesti Töötukaasa korraldatavaid tööturuteenuseid, mida Eesti Töötukassa osutab töötule. Alates 1. jaanuarist 2024 lähtub Eesti Töötukassa jõustuva tööturumeetmete seaduse¹ §-s 13 sätestatust. Mõlemas eespool nimetatud seaduses on täpsustatud ka muid tööle saamiseks vajaliku abi osutamise viise, sealhulgas koostöö kohalike omavalitsuste ja nende asutustega ning teiste teenusepakkujatega. Tervishoiuteenuste korraldamisel lähtutakse tervishoiuteenuste korraldamise seaduse §-st 2, mille alusel on kehtestatud tervishoiuteenuste loetelu.

Kohalik tegevusrühm ei tohi toetatavate tegevuste kaudu asendada kohustust korraldada eespool nimetatud teenuseid või volikogu poolt määratletud muid täiskasvanutele osutatavaid kohaliku omavalitsuse teenuseid. Küll aga on lubatud toetada olemasolevatele teenustele lisandväärtust loovaid täiendavaid tegevusi, mis loovad teenuse korraldamisel piirkonna abivajajatele toimetulekul lisandväärtust, seda nii hoolekande-, tööturu- kui tervishoiuteenuste valdkonnas.

Paragrahv 6 reguleerib kulude abikõlblikkust. Miniprojektis on lubatud teha väikeinvesteeringuid, mis on vältimatult vajalikud miniprojekti eesmärgi saavutamiseks.

Lihtsustatud kuludid (ühikuhindadena, kindlasummaliste maksetena või ühtse määra alusel toimuva rahastamisena) on kohustuslik ühendmääruse § 18 lõike 1 kohaselt kasutada, kui toetatava projekti maksumus ei ületa 200 000 eurot. Projektide rahastamiseks on kavandatud standardiseeritud ühikuhind, mille väljatöötamise ja rakendamise meetoodika on esitatud määruse lisas 1.

Lihtsustatud kulude kasutamine on peamine vahend, et tagada tulemustele orienteeritus ja lihtsustada programmide haldamist. Lihtsustatud kulude kasutamise peamine eelis on see, et enam ei nõuta kaasrahastatud kulude puhul iga euro päritolu kindlakstegemist üksikute tõendavate dokumentide alusel. Samuti vähendavad need märkimisväärselt halduskoormust ning võimaldavad pöörata finantsdokumentide kogumise ja kontrollimise asemel tähelepanu poliitikaeesmärkide saavutamisele. Ühtse määra alusel toimuvat rahastamist ei ole võimalik tehniliselt rakendada. Kindlasummalist makset rakendatakse alla 200 000-euroste toetatavate tegevuste korral. Seega võetakse kasutusele standardiseeritud ühikuhind.

Paragrahv 7 sätestab projekti abikõlblikkuse perioodi, mis tähendab, et kuludid ei kaeta tagasiulatuvalt. Selleks, et 31.12.2029 oleksid kõik kulud tasutud ja vähendada toetuse saaja riski, on projekti abikõlblikkuse perioodi lõpptähtaeg 30.11.2029.

Paragrahv 8 reguleerib toetuse piirsummat ja osakaalu. Vastavalt ühissätete määruse artikli 32 lõikele 2 määravad asjaomased korraldusasutused ühiselt kindlaks strateegiate valikukriteeriumid, moodustavad strateegiate valimisega tegeleva komitee ja kiidavad heaks selle komitee poolt valitud strateegiad. Strateegia kinnitamise ühiskomitee otsus, mis on lõikes 1 nimetatud kohaliku arengu strateegia heakskiitmise otsus, vormistatakse regionaalministri käskkirjaga, milles tuleb vastavalt ühissätete määruse artikli 32 lõikele 4 välja tuua kõikide fondide eelarved. ESF+ eelarve jagatakse kõikide kohalike tegevusrühmade vahel, kes on strateegias ESF+ tegevused kajastanud (ESF+ 5 miljonit - 70% + RKF - 30% = 7 142 857 €). Eelarved jaotuvad kohalike tegevusrühmade vahel sõltuvalt piirkonna vanemaealiste arvust ja puudega inimeste arvust. Kohalik tegevusrühm võib esitada strateegias märgitud ESF+ vahendite kohta taotluse väiksema summa peale sõltuvalt piirkonna taotlejate võimekusest, strateegias seatud eesmärkidest jms.

Paragrahv 9 käsitleb riigiabi temaatikat. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 ja konkurentsiseaduse § 30 lõike 1 tähenduses tuleb toetust anda kooskõlas Euroopa Komisjoni riigiabi reguleerivate õigusaktidega. Analüüsitava tegevuse tingimuste väljatöötamisel ja rakendamisel tuleb muu hulgas silmas pidada ka riigiabi reegleid. Riigiabi reeglite eesmärk on vältida igasugune Euroopa Liidu siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt, mis on keelatud juba Euroopa Liidu aluslepingute tasemel. Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artikli 107 kohaselt on siseturuga kokkusobimatu igasugune liikmesriigi poolt või riigi (sh riigisisese haldusüksused) ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis

kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist.

Selleks, et tegu oleks riigiabiga, peavad samal ajal olema täidetud neli järgmist kriteeriumit: abi antakse riigi, linna või valla vahenditest; abimeetmel on valikuline iseloom; abimeede annab eelise abi saajale; ning abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Meetme avatud taotlusvooru toetuse saajateks on kohalikud tegevusrühmad, kes on maapiirkonnas tegutsevad mittetulundusühinguid, kelle tegevus on suunatud kohaliku piirkonna arendamisele. Kaudseteks kasusaajateks on kohalike tegevusrühmade piirkondade inimesed ja seal tegutsevad organisatsioonid.

Riigiabi mõiste teatise punkti 196 kohaselt on Euroopa Komisjon mitmel juhul leidnud, et teatavatel tegevustel on konkreetsete asjaolude tõttu üksnes kohalik mõju ja seetõttu ei mõjutanud need liikmesriikidevahelist kaubandust. Sellistel juhtudel kontrollis komisjon eelkõige, et abisaaja tarnis kaupu või teenuseid liikmesriigi piiratud piirkonda ja tõenäoliselt ei meelita ligi kliente teistest liikmesriikidest, ning et tal ei olnud võimalik ette näha, et meetmel on rohkem kui vähene mõju piiriülestele investeerimis- või asutamistingimustele.

Määruse alusel toetatavate tegevuste puhul on tegemist just sellise olukorraga – toetust antakse tegevustele, mis on suunatud pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele ning hoolduskoormuse leevendamisele, samuti inimväärkuse tagamise eesmärgil vaesuse vähendamisele ja sotsiaalse kaasatuse suurendamisele. Kokkuvõtlikult tehakse tegevusi sotsiaalkaitse eesmärgil ja need omavad üksnes piirkondlikku mõju ja huvi.

Eeltoodust tulenevalt on RA seisukohal, et toetus ei ole riigiabi.

3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale ja taotlusele.

Paragrahv 10 näeb ette nõuded taotlejale. Kuigi regionaalministri määruse alusel on tegevusrühma nõuetele vastavust juba hinnatud, ei hõlma need kõiki ühendmääruse nõudeid.

Selleks, et aidata kaasa Leader-lähenemise põhimõtete jõudmisele rohkemate inimesteni, peab tegevusrühm olema piirkonda teavitanud, et ta plaanib esitada taotluse ESF+ tegevuste elluviimiseks. See aitab kaasa ka läbipaistvusele ja avatusele.

Heakskiitmise otsus tähendab seda, et taotlema saavad tulla ainult need kohalikud tegevusrühmad, kellel on regionaalministri strateegia heakskiitmise otsus ESF+ tegevuste kohta juba olemas.

Paragrahvis 11 viidatud ühendmääruse § 2 lõikes 3 on kirjas taotleja üldised kohustused.

Paragrahv 12 lõigetes 1 ja 2 seatakse üldised nõuded taotlusele.

Lõikes 3 viidatud ühendmääruse § 4 lõike 2 järgi peab taotlus sisaldama taotleja kinnitusi. Toetuse saaja kinnitab taotluses, et ta tegutseb kooskõlas ELi põhiõiguste harta nõuetega ning ei lähe vastuollu ühissätete määruse artiklis 9 nimetatud horisontaalsete põhimõtetega.

Taotleja esitab taotluse lisana vabas vormis ajakava, kus on välja toodud planeeritud minitaotlusvoorude ajad.

Lisaks tuleb kohalikul tegevusrühmal koos taotlusega esitada lisa 2 kohane meetme leht, mis täpsustab strateegias välja toodud infot meetme rakendamise kohta. Täpsemad selgitused on esitatud määruse nr 7 seletuskirjas.

Lõike 4 kohaselt loetakse ühte huvirühma kuuluvaks need kohaliku tegevusrühma üldkoosoleku või juhatuse liikmed, kes vastavad justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisas 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)“ nimetatud samale viienda taseme koodile. Huvirühma kohta, keda esindatakse, sätestatakse, et igal otsustamise tasemel järgitakse ühissätete määruse artikli 31 lõike 2 punktis b ja artikli 33 lõikes 3 sätestatud huvirühmade tasakaalu nõudeid: kogukonna juhitud kohaliku arengut juhivad kohalikud tegevusrühmad, kuhu kuuluvad avaliku ja erasektori kohalike sotsiaal-majanduslike huvide esindajad ja mille otsustusprotsessi ei kontrolli vaid üks huvirühm; kohalikud tegevusrühmad koostavad mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikumenetluse ning valikukriteeriumid, millega välditakse huvide konflikte ja tagatakse, et valikuga seotud otsuseid ei kontrolli vaid üks huvirühm.

4. peatükis reguleeritakse toetuse taotlemist.

Paragrahv 13 reguleerib taotlusvooru avamist. Teavitus peab ilmuma vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes ja kõikides maakonnalehtedes.

Paragrahv 14 juures on oluline märkida, et kogu perioodi 2021–2027 vahendite kasutamiseks ja eraldamiseks on planeeritud korraldada üks taotlusvoor, mis kuulutatakse välja kindlaks ajavahemikuks ja mille eelarve on võrdne meetme 21.4.9.2 eelarvega. Kõiki selle taotlusvooru taotlusi menetletakse koos.

5. peatükis sätestatakse taotluste menetlemise kord.

Paragrahvis 15 on sätestatud taotluste esitamine ja menetlemine.

Paragrahvis 16 sätestatakse taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamine.

Tähtajaks esitatud taotluse puhul kontrollib RÜ taotleja ja taotluse nõuetele vastavust. Kui taotluses või sellega kaasnevates dokumentides on puudusi või on vaja lisateavet ja sellega seoses antakse võimalus taotlust muuta, pikendatakse vajaduse korral taotluse menetlemiseks ette nähtud tähtaega puuduste kõrvaldamise, taotluse muutmise või dokumentide või teabe esitamise aja võrra, teavitades sellest taotlejat ja näidates ühtlasi, millised asjaolud vajavad täiendavat selgitamist, täiendamist, tõendamist või muutmist. Kui puudus kõrvaldatakse või lisateave esitatakse, loetakse puudusega seotud nõue täidetuks. Taotlejal on õigus esitada taotlust muuta vaid RÜ osutatud puuduste kõrvaldamiseks.

Paragrahv 17 reguleerib hinnangu andmist peale vastavuskontrolli. Hinnangu andmiseks moodustatakse ministri käskkirjaga RAs ekspertgrupp, kes annab positiivse või negatiivse hinnangu projekti tegevuste sobilikkusele ja tõhususele. Negatiivse hinnangu saanud projekti puhul saab taotlust ühe korra muuta vastavalt ekspertgrupi tähelepanekutele ning esitada see uuesti hinnangu saamiseks. Kuna meetme lehe peab heaks kiitma juhatus või üldkoosolek, peab ka muudatuse heaks kiitma juhatus või üldkoosolek. Rahuldada saab ainult neid taotlusi, mis on saanud positiivse hinnangu.

Tegemist ei ole ühendmääruse § 7 lõikes 1 viidatud rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud valikukriteeriumite ja -metoodika rakendamisega, sest kohaliku tegevusrühma strateegiat ja selle rakendusplaani (ei ole *operation* ühissätete määruse tähenduses) ning miniprojektide valikul neid ühissätete määruse artikli 33 ja 40 lõike 2 punkti a kohaselt ei kohaldata. Miniprojektide valikukriteeriumid seab ja nende alusel hindab miniprojekte kohalik tegevusrühm.

Käesoleva määruse tähenduses kasutatakse küll sõna „projekt“, kuid sisuliselt on tegemist Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 11 lõikes 2 nimetatud strateegia rakenduskavaga, milles täpsustatakse strateegia elluviimise tegevusi, kuid millele Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ega PRIA hinnangut ei anna (saavad teadmiseks). Käesolevas määruses kasutatakse rakenduskava asemel väljendit „meetme leht“, millel kajastub analoogne info. Strateegia elluviimise tegevuste puhul soovib RA siiski üle vaadata nende

vastavuse määruale ja strateegiale ning nende üldise sobivus ja tõhususe strateegia elluviimisel. Kulude hüvitamise kulutõhusus on tagatud miniprojektile kehtestatud ühikuhinnaga.

Paragrahv 18 sätestab, mis on taotluse rahuldamise eeldused ja märgitakse toetuse rahuldamise otsusesse.

Paragrahv 19 reguleerib taotluse rahuldamata jätmise otsuse tegemist.

Paragrahvis 20 on viidatud ühendmääruse § 9 lõikele 1, mis sätestab, et taotluse võib rahuldada osaliselt, kui taotluse täielik rahuldamine ei ole põhjendatud, arvestades taotletud toetuse summat, projekti tegevusi, tulemust või eesmärki.

6. peatükis reguleeritakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamise korda.

Paragrahvis 21 viidatud ühendmääruse §-s 12 on reguleeritud taotluse rahuldamise otsuse muutmise teema. Taotluse rahuldamise otsuse võib algatada RÜ või kohalik tegevusrühm.

Taotluse rahuldamise otsuses märgitud asjaolude muutumise korral peab toetuse saaja teavitama RÜd viivitamata kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Enne taotluse rahuldamise otsuse muutmise otsuse tegemist kontrollib RÜ muudatuse vastavust toetuse andmise tingimuste määruases sätestatud nõuetele. Taotluse rahuldamise otsust võib muuta kuni toetuse lõpliku väljamaksmiseni või lõpparuande kinnitamiseni, sõltuvalt sellest, kumb neist toimub viimasena. Kui toetuse saaja ei nõustu toetuse rahuldamise otsust RÜ ettepanekul muutma, ei ole võimalik toetuse saajale rohkem makseid teha.

Paragrahvis 22 viidatud ühendmääruse § 14 sätestab taotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks tunnistamise võimalused.

Kui taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse kehtetuks ja aluseta makstud toetus kuulub tagastamisele, esitatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsuses toetuse tagasinõue finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuete kohaselt.

7. peatükis sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused, RÜ õigused ja kohustused ning RA õigused ja kohustused.

Paragrahvis 23 sätestab toetuse saaja õigused ja kohustused.

Lõike 1 kohaselt saab kohalik tegevusrühm ise olla elluvijaks vastavalt ühissätete määruase artikli 33 lõikele 5, kuid tagada tuleb ülesannete ja kohustuste lahusus. Minitaotluste hindamiseks moodustatud töörühma liikmeteks ei saa olla kohaliku tegevusrühma juhatuse liikmed ega kohaliku tegevusrühma töötaja. Lisaks tuleb tagada, et töörühma liige ja minitaotluse esitanud isik ei ole haldusmenetluse seaduse § 10 lõike 1 tähenduses seotud isikud ning et nimetatud seotuse olemasolu korral taandab töörühma liige ennast istungilt. Tegevusrühm ei ole makseasutus ühissätete määruase tähenduses.

Lõike 2 kohaselt on toetuse saajal õigus saada RÜ-lt informatsiooni ja selgitusi, mis on seotud määruases sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega.

Lõikega 3 on reguleeritud, millal peab kohalik tegevusrühm minivooru välja kuulutama. Kohalik tegevusrühm saab perioodi 2021–2027 jooksvaid kulusid hakata tegema pärast seda, kui eelmine programmiperiood on lõpetatud, mille täpne aeg on iga kohaliku tegevusrühma enda otsustada, kuid see on hiljemalt 31. detsember 2024. Pärast seda saab kohalik tegevusrühm hakata kasutama jooksvaid kulusid ESF+ tegevusteks.

Lõike 4 kohaselt peab toetuse saaja saavutama meetme lehel märgitud näitajad.

Lõike 5 kohaselt peab toetuse saaja järgima ühendmääruse §-des 10 ja 11 ning käesolevas määruses ette nähtud toetuse saaja kohustusi. Teavitamisega seonduv on reguleeritud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 54 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“. Toetuse andmise ja kasutamisega seotud dokumente ning muid tööandeid tuleb säilitada viis aastat toetuse saajale tehtud lõppmakse tegemise aasta 31. detsembrist arvates.

Lõikes 6 nimetatud toetuse andmise tingimuste kohustuslikud osad, mis on sätestatud ühendmääruses, on järgmised: miniprojekti abikõlblikkuse periood; kulude abikõlblikuks arvamise tingimused ja vajaduse korral liigid ning abikõlbmatud kulud; toetuse maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest; taotlusvooru avamisel esitatav teave (geograafiline piirkond; poliitikaeesmärk või erieesmärk; kes saavad taotlejaks olla; taotlusvooru eelarve; taotlusvooru algus- ja lõppkuupäev); taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, sealhulgas vajaduse korral võimalus piiritleda toetuse andmine konkreetse tegevuse, piirkonna või sihtrühmaga; miniprojektide valikukriteeriumid ja -metoodika; minitaotluse esitamise ja taotluse kohta tehtud otsusest teavitamise kord; minitaotluse menetlemise tähtaeg ja otsuse tegemise nõuded; minitaotluse rahuldamise otsuse muutmise tingimused ja tähtaeg; minitaotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise alused. Valikukriteeriumid ja -metoodika peavad olema avalikustad kohaliku tegevusrühma veebilehel.

Toetuse saajal (kohalikul tegevusrühmal) tuleb arvestada toetuse andmise tingimuste koostamisel, et vastavalt komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 (koos muudatustega) artikli 6 lõike 5 punktile I ei ole selliste projektide puhul nõutav ergutav mõju nagu seda üldiselt nõutakse vastavalt artiklile 6 lõikele 2. Samuti ei pea abi andja artikkel 19b (Piiratud abisummad VKEdele, kes saavad toetust kogukonna juhitud kohaliku arengu projektidest) kohase riigiabi andmisel esitama Euroopa Komisjonile grupierandi teatist (vt muudetud artikkel 11 lõige 1, viimane lause) ning ka aruandluskohustust artikkel 19b kohase riigiabi andmise kohta ei ole (vt muudetud artikkel 9 lõige 1, viimane lause.) Seega tuleb artikkel 19b kohase riigiabi andmisel vaid jälgida, et miniprojektile antav kogusumma ei ületaks 200 000 eurot (vt muudetud artikkel 19b lõige 2).

Otsuste vastuvõtmisel osalevate liikmete huvide konflikti ennetamise, tuvastamise ja kõrvaldamise korra puhul on oluline, et kui töörühma liige ja minitoetuse taotleja on omavahel seotud, peab töörühma liige end kogu hindamisest taandama. Kui sama vooru minitaotluste hindamine toimub mitmel päeval, loetakse seda üheks istungiks. Seotusest tuleb viivitamata teavitada töörühma esimeest, kes teavitab asendusliiget, kui see on määratud, kuid taandamise algatajaks võib olla ka teine menetlusosaline. Seotuse ilmnemise korral tuleb vaadata igat konkreetset juhtumit eraldi, st kas konkreetset juhtumil esineb haldusmenetluse seaduse § 10 lõikes 1 nimetatud taandamise alus või mitte ning kas isik võib olla otseselt või kaudselt huvitatud asja lahendist, ning hinnata, kas ja millised asjaolud võivad tekitada kahtlust tema erapooletuses. Selliselt tuleb lahendada ka olukorrad, kus projektitoetuse taotlejaks on kohalik omavalitsus või tema omandis olev äriühing või tema poolt asutatud sihtasutus või mittetulundusühing. Oluline on, et ei tekiks isiku huvide vastuolu, mida tuleb igal üksikul juhul eraldi hinnata. Haldusmenetluse seaduse § 10 lõike 1 punktides 1–3 sätestatud juhtudel on menetluses osaleva isiku haldusmenetluses osalemine keelatud ilma, et oleks vaja täiendavalt tõendada või põhjendada, kas suhe mõjutab menetluses osalevat isikut ka tegelikult. Loetelu ei ole ammendav, mis tähendab, et kui menetluses osalev isik on mõne muu isiku kaudu või mingi muu seose tõttu otsusest isiklikult huvitatud, võib ka sel alusel nõuda isiku menetlusest kõrvaldamist. Sel juhul peab isiklik huvi olema aga küllaldase kaaluga. Taandamise nõudeid peavad igal kohaliku tegevusrühma otsustamise tasandil järgima kõik organid. Taotlusvooru ajal, st alates minitaotluste vastuvõtu väljakuulutamise kuupäevast kuni hindamise lõppemiseni, ei ole lubatud hindamise korda, sealhulgas hindamiskriteeriume muuta.

Kohalik tegevusrühm korraldab oma tegevuspiirkonnas isikute vastuvõtmise, mille käigus nõustab toetatava tegevuse strateegiale ja meetme lehele vastavuse osas, selleks ette nähtud ja avalikult teatavaks tehtud vastuvõtuajal ja -kohas. Kohalik tegevusrühm annab sisuliselt oma hinnangu toetatava tegevuse vastavusele strateegias ja meetme lehes esitatud nõuetele. Kuna nõustamine on menetluse üks osa, peab kohalik tegevusrühm sarnaselt teiste menetlusetappidega järgima haldusmenetluse seadusest tulenevaid nõudeid, sealhulgas taandamise nõuet vastavalt nimetatud

seaduse § 10 lõikele 1. Kohalik tegevusrühm peab oma veebilehel avalikustama isikutele ka nõustamise füüsilise või elektroonilise asukoha aadressi ja vastuvõtuoja.

Kohalik tegevusrühm moodustab minitaotluste hindamiseks töörühma, kelle liikmeks ei ole kohaliku tegevusrühma juhatuse liige ega töötaja – juhatuse liikmete lahusus töörühmast on vajalik eeskätt tööülesannete lahususe ning seeläbi läbipaistvama menetluse tagamiseks. Töörühma koosseisu ei tohi kuuluda ka kohaliku tegevusrühma töötajad, kelleks on nt tegevjuht, raamatupidaja, strateegia meetmega seotud koordinaator, spetsialist, nõustaja vms.

Iga elluviidud miniprojekti kohta tuleb kohalikul tegevusrühmal avalikustada teave pärast selle elluviimist.

Kui kohalik tegevusrühm on hankija riigihangete seaduse tähenduses, peab ta hanke korraldamisel järgima riigihangete seadust. Kliimamõjude leevendamiseks meetmest hangete korraldamisel järgitakse keskkonnahoidlike hangete põhimõtteid, mille puhul on hangitavate toodete või teenuste olulusringil nii tootmisel, kasutamisel kui ka kasutusest kõrvaldamisel võimalikult väike või neutraalne keskkonnamõju. Kui tellitakse trükiseid või muid paberil olevaid materjale, lähtutakse keskkonnaministri 29. juuni 2021. a määruse nr 35 lisas 4 sätestatud põhimõtetest.

Paragrahvis 24 on sätestatud RÜ õigused ja kohustused.

Paragrahvis 25 on sätestatud RA õigused ja kohustused.

8. peatükis sätestatakse aruannete esitamine.

Paragrahvis 26 nimetatud vahearuanne koostatakse eelmise kalendriaasta kohta. Vahearuannete alusel genereeritakse Euroopa Komisjonile esitatav aruanne. Lõpparuandes esitab kohalik tegevusrühm ülevaate elluviidud miniprojektide panusest „Eesti 2035“ mõõdikutesse ja Euroopa Liidu 2030. aasta kliimaeesmärgi saavutamisse.

9. peatükis sätestatakse toetuse maksmise tingimused.

Paragrahv 27 reguleerib toetuse maksmist.

Toetust makstakse ühendmääruse § 28 lõike 1 alusel, mis sätestab, et standardiseeritud ühikuhinna korral tehakse makse, kui maksmise eelduseks olevad tingimused on täidetud. Makse tehakse vastavalt määratud toetuse osakaalule abikõlblikest kuludest ja mitte rohkem kui määratud toetuse summa.

Kohalik tegevusrühm esitab pärast makse tegemist makse saamise aluseks nõutud dokumendid ja tõendid RÜ-le e-toetuse keskkonna kaudu ühe kuu jooksul pärast seda, kui miniprojekti saab lugeda elluviiduks ja on tekkinud alus ühikuhinna väljamaksmiseks tegevusrühmale, st toetus makstakse tagantjärele pärast seda, kui miniprojekti elluviimine on tõendatud. Tõendamise nõutavaks dokumendiks on juhatuse kinnitus selle kohta, et miniprojekt on ellu viidud. RÜ nõudmisel tuleb esitada täiendavad tõendid miniprojekti elluviimise kohta, nt registreerimislehed, fotod, päevakava, üleandmisakt vms.

Toetuse maksete tegemisel lähtutakse ka ühendmääruse §-des 24–26 sätestatust. Makse saamise aluseks nõutud dokumendid ja tõendid esitab toetuse saaja RÜ-le e-toetuse keskkonna kaudu. Makset menetletakse kuni 80 kalendripäeva dokumentide saamisest arvates. Kui makse tõendamise aluseks olevates dokumentides on puudusi, võib RÜ pikendada tähtaegu puuduste kõrvaldamise või dokumentide või teabe esitamise aja võrra, teavitades sellest toetuse saajat. RÜ kinnitab makse hiljemalt kolm tööpäeva enne ülekande tegemist. Nimetatud kolm tööpäeva sisalduvad eespool nimetatud päevade arvus.

Toetust makstakse kuni 31. märtsini 2030. a.

Paragrahv 28 reguleerib makse menetlemise peatamist, vastavad alused ja kord on sätestatud ühendmääruses.

10. peatükis sätestatakse finantskorrektsioonidega ja vaietega seonduv.

Paragrahv 29 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise ja toetuse tagastamise alused.

Finantskorrektsiooni otsuse tegemisel juhendatakse ÜSS2021_2027 §-dest 28–30, kus on sätestatud üldised põhimõtted, tagasimaksmise aeg, intress ja viivis. Finantskorrektsiooni otsus tehakse vastavalt ühendmääruse §-des 34–38 sätestatule. Ühendmääruses §-des 34–36 on sätestatud finantskorrektsiooni tegemise ja tegemata jätmise alused ja finantskorrektsiooni protsendimäärad, kogumi maksumus, mille suhtes toetuse saaja on eiranud kohustusi või kehtestatud nõudeid. Ühendmääruses §-des 37–38 on sätestatud finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuded ja toetuse tagasimaksmise ajatamise tingimused.

Paragrahvis 30 sätestatakse vaide esitamise ja menetlemise kord.

Vaidlustamise korral tuleb toetuse taotlejal ja toetuse saajal enne halduskohtule kaebuse esitamist läbida vaidemenetlus, kui isikul on haldusmenetluse seaduse kohaselt vaide esitamise õigus. Kohustuslikku vaidemenetlust ei kohaldata auditiaruande alusel tehtud otsuse vaidlustamise korral. Vaie lahendatakse 30 kalendripäeva jooksul vaiet lahendavale asutusele esitamisest arvates. Vaide lahendamise tähtaega võib pikendada haldusmenetluse seaduse § 84 lõike 2 kohaselt.

3. Vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Määruse koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätteid Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

4. Määruse mõjud

Määrus mõjutab otseselt ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021–2027 poliitikaeesmärgi 4 „Sotsiaalsem Eesti“ prioriteedi 7 ELi erieesmärgi k meetme 21.4.9.2 eesmärkide ja tulemuste saavutamist.

Määrus panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetele, edendades horisontaalselt regionaalarengu, soolise võrdõiguslikkuse, võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse põhimõtteid. Soolise võrdõiguslikkuse edendamisele panustatakse tegevustega, mis toetavad hoolduskoormuse vähendamist ja sooliselt võrdsemat jaotust. Võrdsete võimaluste edendamisele panustatakse tegevustega, mis toetavad eakate toimetulekut ja kaasatust ning soodustavad väarikat ja aktiivset vananemist. Elluviidavates tegevustes tagatakse ligipääsetavus füüsilisele ja digikeskkonnale nelja peamise erivajadusega (liikumise-, nägemise-, kuulmise-, intellektipuudega) inimestele. Toetus panustab regionaalarengusse selle kaudu, et kohalike tegevusrühmade strateegiad on suunatud maapiirkonnale. Sihtrühmadeks on vanemaealised ja erivajadusega inimesed. Suhtelise vaesuse määr (Statistikaameti andmebaasi tabel LES20) oli 2021. aastal maalises asustuspiirkonnas 26,3% ning linnalises ja väikelinnalises asustuspiirkonnas 21,4%. Paremad tugiteenused viivad hoolduskoormuse vähenemiseni, mis omakorda võimaldab suuremat tööhõivet ning sellega seoses suuremaid sissetulekuid. Linnalises

asustuspiirkonnas oli 2023. aastal (tabel RV0240) 20,2% rahvastikust vanuses 65+ ning maalises asustuspiirkonnas oli vanuses 65+ 21,9% rahvastikust. Puuetega või erivajadustega inimeste kohta Statistikaametis maapiirkonda ja linnapiirkonda eristavat statistikat ei ole, kuid tervisenäitajatest olid näiteks tervena elada jäänud aastad (tabel TH752) 2021. aastal maalises asustuspiirkonnas 54,53 aastat ning linnalises ja väikelinnalises asustuspiirkonnas 57,34 aastat. Koos rahvastiku vananemise ja keskmise eluea pikenemisega suureneb kiiresti ka vanemaealiste puudega inimeste arv.² Rahvastiku vananemise tõttu kasvab lähiaastatel koos hooldusvajadusega inimeste arvuga ka hoolduskoormust kandvate inimeste arv.³ Üldiselt on erinevad sotsiaalteenused maapiirkonnas (ääremaades) raskemini kättesaadavad.⁴ Perifeersete maapiirkondade arengu tähtis eeldus on tugev kohalik kogukond ja elanike sotsiaalne kaasatus, millele Leader-lähendamise põhimõtete rakendamine kaasa aitab.⁵ Sarnaseid meetmeid varem ellu viidud ei ole. Iga tegevusrühm valib täpsemalt, et strateegia panustaks vähemalt soolisse võrdõiguslikkusse, vähemusrühmadele võrdsete võimaluste loomisesse või ligipääsetavuse parandamisse. Lisaks ei tohiks toetatavad tegevused suurendada negatiivseid keskkonnamõjusid.

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (ingl *do no significant harm* ehk „ei kahjusta oluliselt“ põhimõte) analüüs ei tuvastanud meetmel potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele, mistõttu puudub vajadus täiendavate nõuete või leevendusmeetmete kehtestamiseks. Määruse koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga (vt seletuskirja lisa 1).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Kohalike tegevusrühmade ühissätete määruse artikli 34 lõike 1 punktis c nimetatud kulud kaetakse kogu ulatuses EAFRDst, strateegiate elluviimist toetatakse meetme 21.4.9.2 vahenditest. Avatud taotlusvooru eelarve rakenduskava eesmärkide täitmiseks kokku on 7 142 857 eurot, millest 5 000 000 eurot on ESF+ toetus (toetuse määr 70%) ja millele lisandub riiklik kaasfinantseering 2 142 857 eurot (30%). Toetuse saajate omafinantseeringut ei lisandu.

Meetme rakendamine on ühekordne ja seotud üksnes rakenduskava eelarvega ja ei mõjuta valitsussektori eelarvepositsiooni ega tekita täiendavat koormust riigieelarvele. Projektide elluviimisel ja programmiperioodi lõppemisel välisvahenditest rahastamise lõppemisega seotud kuludid riigieelarvesse ei planeerita, sest projektide tulemusena on meetmes kokkulepitud eesmärk täidetud.

Toetuse andmise administreerimisega seotud kulutused kaetakse perioodi 2021–2027 tehnilise abi vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse koostamises on osalenud Riigi Tugiteenuste Keskuse, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ja kohalike tegevusrühmade esindajad. Määruse eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Maaeluministeeriumile (Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile), Rahandusministeeriumile ja Keskokonnaministeeriumile (Kliimaministeeriumile) ning e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele (korraldusasutus, rakendusüksus) ning arvamuse avaldamiseks Eesti Leader Liidule, ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile.

² Inimõigused Eestis 2013.

³ Roheline raamat „Tehnoloogiakasutuse suurendamine inimese igapäevase toimetuleku ja heaolu toetamiseks kodus“, 2020.

⁴ Kriisk K. Kohalike sotsiaalteenuste ja sotsiaaltoetuste kättesaadavus, Sotsiaaltöö, 22. veebruar 2021.

⁵ Eesti regionaalarengu strateegia 2020 lähteolukorra analüüs.

Rahandusministeerium, Kliimaministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastasid määruse märkustega, millega on olulises osas arvestatud. Riigi Tugiteenuste Keskus ja Eesti Leader Liit ametlikku kooskõlastuskirja ei esitanud.

Seletuskirja lisad

1. Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht
2. Riskide hindamine